

ВАЖЛИВА МОНОГРАФІЯ ПРО СУЧАСНУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ

AN IMPORTANT MONOGRAPH ABOUT THE MODERN RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Офіцинський Юрій. Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013 – 2017 років). Ужгород: РІК-У, 2018, 312 с.

Масненко Віталій Васильович

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Черкаси

E-mail: masnenko@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7825-3871>

Vitaly Masnenko

Doctor of Historical Sciences, Professor,

Head of the Department of History of Ukraine, Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky,
Cherkasy

Впродовж кількох місяців початку 2014 р. світ для українців буквально перевернувся – окупація Росією Криму і створення маріонеткових сепаратистських режимів на Донбасі. Це справді стало шоком. І не лише для України – всі цивілізовані держави виявились неготовими до такого перебігу подій.

Адже здавалося, що після 1945 р. людство, нарешті, виробило такі принципи і правила, які не могла безкарно порушити жодна сторона. Звідси логічно, що ці події, їхні наслідки та ймовірні сценарії подальшого розвитку одразу і надовго привернули увагу вітчизняного та зарубіжного науково-експертного середовища.

Сьогодні вже є доволі серйозні напрацювання із зазначеної проблеми і, вочевидь, об'єктивним є питання: а що дасть книга Юрія Офіцинського для розуміння подій на Сході України?

Якраз в розрізі наявного різнопланового контенту необхідно віддати належне оригінальності задуму автора щодо обраної теми для дослідження. Задекларовано спробу аналітичної реконструкції процесу розгортання і перебігу російської агресії проти України лютому 2014 – грудні 2017 рр. у цілісному вигляді та у тісному взаємозв'язку з Революцією гідності, що їй передувала, як спротив повзучій «мирній окупації», через призму наведених фактів й оцінок на сторінках

провідної американської газети «The New York Times» (с. 15).

На початку XXI ст. у військовій науці з'являється концепція гібридних війн, що описує новітню війну як комбінацію конвенційних, іррегулярних й асиметричних засобів, які включають постійну маніпуляцію політичним та ідеологічним конфліктом, а також залучення, крім всього звичного арсеналу, представників медіа.

Загальновідомо, що ЗМІ є одним з визначальних чинників формування суспільної думки про ті чи інші процеси, яке відбувається через визначення й поняття, що використовуються для їх описання, факти, якими аргументують ту чи іншу точку зору, підбір експертних оцінок та коментарів, які орієнтують на певні висновки. Саме тому акцент на західному варіанті коментарів ключового фрагменту історії України (сучасна російсько-українська війна) видається нам актуальним і перспективним.

Зробимо наголос на тому, що хоча в основі джерельної бази монографії лежать різножанрові статті відомого американського щоденника «The New York Times» за 2014 – 2017 рр., котрі опубліковані на офіційному веб-сайті видання і перебувають у вільному доступі, загалом використано різноплановий комплекс джерел, розлога характеристика яких подана в §1.1 (с. 17–41).

Автор цілком переконливо послуговується науковим та нормативно-правовим понятійно-категоріальним апаратом, який вироблявся в режимі реального часу стосовно подій на Сході України, і подій, які їм передували (вітчизняний варіант: антитерористична операція; операція об'єднаних сил; збройна (військова) агресія, терористична та інформаційна війна Росії проти України; воєнний (збройний) конфлікт на сході України (в окремих районах Донецької і Луганської областей); тимчасова окупація Російською Федерацією Автономної Республіки Крим і міста Севастополь; зарубіжні правові документи: ідеться про збройний конфлікт на сході

України (в окремих районах Донецької та Луганської областей); гібридну війну, військову агресію (інтервенцію) Росії проти України; незаконні військові дії (бойові операції) регулярних підрозділів Збройних сил Російської Федерації на території України; незаконна російська анексія та окупація Криму).

Автор, мотивовано обравши для аналізу публікації «The New York Times», написані переважно журналістами газети (деякі з них працювали безпосередньо в зоні бойових дій на Донбасі), а також відомими державними діячами і науковцями, яким небайдужа тема російської агресії в Україні, розкрив ставлення лідерів ЄС і США, редакційної колегії, представників західної наукової, політичної та військової еліти до цих (і не лише) подій української сучасності.

Зазначивши, що американські кореспонденти, намагаючись якнайоб'єктивніше зображувати події навколо російсько-української війни, подавали офіційні дані й заяви всіх сторін, які брали участь у війні: українського і російського урядів, «владних установ» терористичних утворень «ДНР» і «ЛНР», висвітлювали позицію тих, які докладали зусиль, щоб зупинити кровопролиття: ООН, ЄС, США, Ю. Офіційський констатувє наявність елементів тенденційності, адже у статтях журналістів «The New York Times» виразно простежується теза про Сполучені Штати як щедрішого і рішучішого союзника України, ніж Євросоюз, а також зменшення інтересу до подій на Сході України.

Так, за підрахунками автора у 2014 р. про війну на Донбасі вийшло 312 статей, у 2015 р. – 136, у 2016 р. 20, а у 2017 р. – 14; у 2014 р. статті, присвячені війні на Донбасі з'являлися у газеті майже щодня, то в наступні роки – тільки тоді, коли протистояння на сході України загострювалось або коли мали місце важливі дипломатичні заходи (с. 40).

Хоча, нам видається, ресурси дослідження дозволяють прийти до більш виразніших висновків з цього приводу, візьми автор і проаналізуй редакційну політику газети, «біографію» дописів, і т.п.; до прикладу порівняй з дотичною діяльністю інших серйозних гравців на інформаційному просторі США.

Поділяючи концептуальну точку зору визначного американського мислителя, професора Стенфордського університету Френсіса Фукуями про те, що доля сучасного світу вирішується в Україні, де змагаються демократичні моделі управління державою та їхні альтернативи, молодий науковець проводить магістральну думку про те, що російська агресія, за якої Українська держава вистояла і показала життєздатність, служить відправною точкою нової (другої) Холодної війни.

Автор на сторінках своєї монографії (розділи 2-5) розглядає явище гібридної війни і реакцію на нього у динаміці. Зокрема, аналіз експертного, фактичного матеріалу, що оприлюднений «The New York Times», дозволив автору російсько-українську війну на Донбасі поділити на три періоди: 1) провокування збройного конфлікту навесні 2014 р.; 2) розгортання російської агресії влітку 2014 р.; 3) мінімізація воєнних дій під міжнародним тиском (вересень 2014 – грудень 2017 рр.).

Від самого початку війни громадськість і політикум робили доволі серйозні ставки на дипломатичне вирішення проблеми. Укладення двох Мінських угод не зупинило агресії Росії на

Донбасі. Автор детально простежує спроби мирного врегулювання, «реальні відгуки» на передовій, тощо (розділ 3) і погоджується із тим, що прийняті заходи відповідали методам вирішення конфліктів у XXI ст., проте ефективність зводилася до нуля, а ЄС і США виявилися неспроможними належно протистояти вторгненню Росії на Донбас, гібридній війні, порушенню Мінських угод і міжнародного права.

Сьогодні Україна фактично змушена вести війну за незалежність. Але ця війна є частиною великого світового конфлікту, що має комплексний характер і дуже тривожні перспективи. Те, що нині фронт на європейському театрі бойових дій займає лише кілька сот кілометрів українського кордону нікого не повинно вводити в оману.

Сьогоднішній конфлікт називається гібридним, бо жертви і руйнування агресор завдає не лише прямим військовим вторгненням. Швидше навпаки – все активніше застосовуються засоби інформаційно-психологічного, економічного, політичного впливу. Та взагалі будь-які методи, які зможе вигадати суперник. Ситуація вимагає серйозного аналізу, формування усвідомленої позиції на основі різновекторних поглядів.

Рецензована монографія розрахована передусім на викладачів і здобувачів вищої освіти, учителів та учнів шкіл, але, як нам видається, фактичне коло читачів є значно ширшим, оскільки до нього можуть бути залучені усі, кому небайдужа доля України.

Отже, рецензована монографія заслуговує на присудження Премії Національної академії наук України для молодих вчених.

Примітка. Ця рецензія написана в рамках висунення вказаної монографії Ю. Офіційського для участі в конкурсі на здобуття премії Національної академії наук України для молодих учених (студентів). За його результатами президія

Національної академії наук України 12 лютого 2020 року в особі президента Національної академії наук України, академіка НАН України Бориса Патона і головного вченого секретаря Національної академії наук України, академіка НАН України Вячеслава Богданова нагородила аспіранта Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» Юрія Офіцинського грамотою «за монографію «Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013–2017 років».